

Kadriye TOPAL DOĞAN

Arş. Gör. | Res. Assist.

Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Tarih Bölümü, Bilecik-TÜRKİYE
Bilecik Şeyh Edebali University, Faculty of Humanities and Social Sciences, Department of History, Bilecik-TURKIYE
ORCID: 0000-0003-0812-8300
kadriye.topal@bilecik.edu.tr

Bir Fransız Elçisinin Çıraklık Dönemi: İstanbul Elçiliği Öncesinde Charles Gravier de Vergennes*

Öz

Charles Gravier de Vergennes 18. yüzyılın en önemli Fransız diplomatlarından biridir. Diplomatik hayatının ilk basamaklarını, amcası Chavigny'nin yanında, *conseiller d'ambassade* (elçilik danışmanı) olarak yer aldığı Fransa'nın Lizbon ve Frankfurt elçilikleri oluşturmuştur. Vergennes, daha sonrasında Koblenz, Hannover ve Stockholm'e Fransa adına elçi olarak görevlendirilmiştir. Fransız monarşisinin savunucusu olması, yürüttüğü başarılı diplomasi faaliyetleri ve etrafında nüfuzlu dostlar barındırması gibi kazanımlar sonucu Fransa Kralı 16. Louis (1774-1792) tarafından Dışişleri Bakanı olarak görevlendirilmiştir. Vergennes, 1774 yılında atandığı bu görevi öldüğü 1787 yılına kadar sürdürmüştür. *Ancien Régime*'in son büyük bakanlarından olan Vergennes, mevcut İstanbul Elçisi Roland des Alleurs'un ani ölümü üzerine de 1755 yılında İstanbul'a gönderilmiştir. On üç sene süren ve 3. Osman ve 3. Mustafa'nın hükümdarlığına denk gelen İstanbul elçiliğindeki görevi diplomatik hayatının önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Öncesinde Avrupa'nın önemli merkezlerinde yürüttüğü diplomasi faaliyetlerinin ve edindiği tecrübelerin onun İstanbul elçiliğine seçilmesinde belirleyici olduğu açıktır. Bu çalışmada Vergennes'in amcası Chavigny'ye eşlik ettiği Lizbon ve Frankfurt görevleri sırasında Avrupa diplomasisine ve diplomatik mesleğine dair öğrendikleri, dönemin siyasi olayları çerçevesinde değerlendirilmiştir. Ayrıca Vergennes'in çıraklık dönemi diyebileceğimiz süreci kapsayan bu görevleri esnasında üstlendiği mali konulardaki sorumluluklar, arabuluculuk faaliyetleri, Alman prenslerini Fransa lehinde etkilemek için yapılan maddi yardımların yürütücülüğü ve gizli fonların idaresi ve zaman zaman elçilik yazışmalarını yürütmesi onun danışmanlık görevinin ötesinde bir rolü olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Diplomasi, Fransa, Elçi.

The Apprenticeship of a French Ambassador: Charles Gravier de Vergennes before His Ambassadorship in İstanbul

Abstract

Charles Gravier de Vergennes is one of the most important French diplomats of the 18th century. The first steps of his diplomatic life were formed in the French embassies in Lisbon and Frankfurt, where he served as *conseiller d'ambassade* alongside his uncle Chavigny. Vergennes was later assigned as ambassador to Koblenz, Hanover, İstanbul and Stockholm. He was also appointed as the Minister of Foreign Affairs by Louis 16, the King France (1774-1792) as a result of his achievements such as being the defender of the French monarchy, his successful diplomatic activities and having influential people around him. Vergennes, one of the last great ministers of the *Ancien Régime*, was sent to İstanbul in 1755 after the sudden death of the present ambassador in İstanbul, Roland des Alleurs. The embassy of France in İstanbul where he served for thirteen years, constitutes an important part of his diplomatic career. It is clear that the diplomatic activities he carried out in the important centers of Europe and the experiences he gained were decisive in his election to this task. In this study, what Vergennes learned about European diplomacy and being a diplomat in Lisbon and Frankfurt where he accompanied his uncle Chavigny, was evaluated within the framework of the political events of the period. Moreover, the responsibilities he took in financial matters, his efforts to manage financial aids and secret funds to influence the German princes in favor of France and the correspondences he carried out occasionally show that Vergennes has a role beyond being a *conseiller d'ambassade*.

Keywords: Diplomacy, France, Ambassador.

*Bu makale, hazırlamakta olduğum doktora tezinin bir bölümünden üretilmiştir.

Vergennes'in Ailesi ve Eğitimi

Charles Gravier de Vergennes 29 Aralık 1719 tarihinde Fransa'nın Dijon şehrinde günümüzde Rue Bossuet olarak bilinen Rue Saint-Jean adlı sokakta doğmuş ve aynı gün Saint-Jean bölge kilisesinde vaftiz edilmiştir (Murphy, 1982, p. 5; Jean-Louis Bacqué-Grammont, 1991, p. 33; Mayer, 1789, p. 11). Fransa Kralı 16. Louis'nin "güvenebileceğim tek arkadaşım, beni aldatmayan tek bakan" olarak bahsettiği Vergennes, yoğun çalışma temposunda sağlığına dikkat etmemiş ve 13 Şubat 1787 tarihinde ateşli bir rahatsızlık neticesinde Versailles'da ölmüştür (Gaines, 2007, p. 230).

Vergennes'in hayatına dair genel bilgilerden sonra onu daha iyi tanımak için ailesi hakkında bilgi vermek faydalı olacaktır. Vergennes'in anne ve babası 15 Şubat 1718 tarihinde evlenmiştir (Albrier, 1867, p. 7). Babası Charles Gravier, Bourgogne *parlamentosunda* başkanlık yapmıştır (Jean-Louis Bacqué-Grammont, 1991, p. 33). *Parlamentoda* başkanlık önemli bir görev olmakla birlikte esasen *parlamentolar*, 15. yüzyılda Fransız sarayının büyümesi ve kalıcı kurumlara ihtiyaç duyulması neticesinde kurulmuştur. *Parlamentoların* görevi hukuk davalarına bakmaktır (Cobban, 1950, p. 64-65). 15. Louis döneminde dağıtılan (Wiesner-Hanks, 2014, s. 467) *parlamentolar* 1774 senesinde yeniden oluşturulurken Vergennes, Fransa'nın Dışişleri Bakanı'dır ve yeniden açılmalarına son ana kadar karşı çıkmıştır (Doyle, 1970, p. 439). Annesi Marie Françoise Chevnard de Charodon'u 11 Ocak 1720'de çok küçük yaşta kaybedince (Labourdette, 1990, p. 12), babası, eşinin ölümünden sonra tekrar evlenmiştir (Murphy, 1982, p. 6). Vergennes'in 5 Kasım 1718 doğumlu Jean Gravier adında bir abisi vardır. Abisi Jean Gravier de Fransa'da bir soyluluk unvanı olan *marquis* unvanına sahiptir. Söz konusu unvan, bir kontun üstünde ve bir dükün altındaki rütbeyi gösteren bir soyluluk rütbesidir. Daha çok sınır bölgelerinin efendileri tarafından kullanılmıştır (Gautier, 1961, p. 66). Diplomatlık yapan Jean Gravier, elçilik görevi yapan Jeanne-Claude de Chavigny'nin yeğeni ve varisi olan bir Chevnard ailesi mensubu ile evlenmiştir (Seita, 1987, p. 25).

Vergennes ailesinin isminin nereden geldiğinin ortaya koyulabilmesi için öncelikle Fransa'daki isim verme yöntemlerinin incelenmesi yerinde olacaktır. Fransız İhtilali öncesi Fransa'daki siyasi ve sosyal sistemi ifade eden *Ancien Régime* (Tocqueville, 1856) dönemi Fransız asalet sistemi, isimlerin kullanımları ve zaman içerisindeki dönüşümleri hakkında bilgi sahibi olunmasına olanak sağlamaktadır. Bu dönemde soylu lakapları, aile veya arazi adları ile ilişkilendirilmiştir. Aslında bu iki adlandırma arasında ayırım yapmak zordur. Çünkü ev, aile ve arazi birbiriyle ilişkilidir. Aynı babanın soyundan gelen aile üyeleri farklı arazi adları ile tanımlanabilmekte veya aynı kişi yaşamı boyunca farklı arazi isimleri ile anılabilmektedir. Örneğin Vergennes hayatının bir döneminde Toulangeon Kontu, diğer bir döneminde ise Vergennes Kontu olarak adlandırılmıştır. Bireysel isimlerin kullanımı meselesi anlaşıldığı üzere oldukça karışıktır. Bu karışıklığa rağmen kişi oturduğu ev, sahip olduğu mülkler, yaptığı ittifaklar, kazandığı haklar ve benzer durumlara göre farklı isimler/unvanlar alabilmiştir (Haddad, 2016, p. 13; Valette, 1989; Barthélemy, 2001, p. 61).

Fransız antropolog ve etnolog Claude Lévi-Strauss, çalışmalarında isim vermenin bir nevi sınıflandırma anlamına geldiğini, soyadının aslında soy sınıflandırması olduğunu belirtmektedir. Fransız etnolog ve sosyolog Françoise Zonabend ise soyadının bir yerin anısına dayandığını ileri sürerek bu husustaki bakış açısını zenginleştirmiştir. Bu durumda soyadı hem bir soy sınıflandırıcısı hem de bir toplumsal/sosyal sınıflandırıcı özelliği taşımaktadır (Haddad, 2016, p. 13-14; Dauvergne, 1973, p. 181). Gravier ailesinin bir mensubu olan Vergennes'in "Comte de Vergennes" unvanını alışı da sahip olduğu bir mülk üzerinden gerçekleşmiştir. Arazinin ismi başlangıçta Toulangeon olduğu için ilk olarak 1765 senesinde Comte de Toulangeon unvanını almıştır (Montferrand, 2017, p. 101-102). 1779 senesinde kontluğun ismi Vergennes olarak değiştirilince onun unvanı da Comte de Vergennes olarak değişmiştir. Bu yeni unvanla Vergennes'in sosyal statüsü de yükselmiştir (Murphy, 1982, p. 175).

Vergennes ve ailesinin yaşadığı evler, yerlerine başka binalar inşa edildiği için günümüze ulaşmamıştır. Bu nedenle söz konusu yapılar, 18. yüzyıl ve Vergennes ailesinin sahip olduklarına dair kaynaklık edemezler. Fakat Vergennes'in anne ve babasının evlilik akdinde aile servetlerine dair bazı bilgiler mevcuttur. 15 Şubat 1718'de gerçekleşen bu akde göre Charles Gravier de Vergennes'in baba tarafı çiftin mal varlığına gelir (*rentes*), miras ve toprak olarak 80,000 *livres* değerinde bir katkı yapmıştır. Annesinin çeyizi ise 45,000 *livres* değerindedir. Bu meblağın 10,000 *livres*lik kısmı Rue Saint-Jean üzerindeki evin yarı mülkiyet hakkından, 20,000 *livres*lik kısmı gelirlerden (*rentes*) ve kalan kısmı da Vergennes'in anne tarafından dedesi Jean Chevignard'ın mirasından intikal etmiştir. Bu bilgilerden hareketle Dijon'da 18. yüzyılda gerçekleştirilen evlilik akitlerine bakıldığında Vergennes'in anne ve babasının servetleri ile ekonomik olarak Dijon halkı arasında zenginlik bakımından ilk yüzde beşlik kısımda olduğu görülmektedir. Bu bilgiler Vergennes ailesinin, Dijon'un birinci sınıf zenginlerinden olmadığını göstermekle birlikte sanayi ve ticarete gelişmemiş olan Dijon'da *parlamento* soyluluğuna mensup olmanın oldukça önemli ve zengin bir pozisyon olduğu açıktır (Murphy, 1982, p. 5-6). Dolayısıyla bu durum Vergennes ailesini soylular arasında itibarlı bir noktaya taşımaktadır.

Vergennes ailesinin devrin Fransa'sında oldukça önemsenen soyluluğu konusuna gelince, öncelikle aristokrasinin Avrupa içerisindeki yapılanmasının anlaşılması gerekmektedir. Neredeyse bütün ailesi devlet hizmetinde görev alan Vergennes de aristokrat bir ailenin mensubudur. Fransız aristokrasisi kendi içerisinde sınıfsal farklılıklara sahiptir. Bu noktada Vergennes'in ailesi de 17. ve 18. yüzyıl Fransa'sında yüksek bir devlet makamına sahip olarak rütbelerini kazanan soylulardan oluşan cüppe soylusu anlamına gelen *noblesse de robe* sınıfına dahildir. Bu sınıfın ismi, mensupları tarafından giyilen cüppelerden türemiştir. 16. yüzyıl sonundan itibaren var olan bu sınıf, mirasçılara statü aktarma hakkını ancak 17. yüzyılda elde etmiştir. 1640-50 yılları arasındaki 10 yıllık süre bu sınıfın gelişiminde oldukça önemlidir. Burjuva geçmişlerinden ötürü *noblesse de robe* soyluları ilk başlarda rütbesini askerlik hizmetinden alan kılıç soylusu anlamına gelen *noblesse d'épée* ve ırk soylusu anlamına gelen *noblesse de race* sınıflarına mensup olanlar tarafından küçümsenmiştir. Eski ve yeni aristokrasiler ve kılıç ve cüppe arasındaki bu ayrım 18. yüzyıla gelindiğinde iyice bulanıklaşmıştır. Hatta refah düzeyi, yükselen sosyal statüsü ve resmi pozisyonlarda bulunma sıklığı ile Vergennes'in de dahil olduğu *noblesse de robe* sınıfı bu dönemde ön plana çıkmıştır (Haddad, 2016, p. 13).

Noblesse de robe sınıfı, eğitilmiş hatta özellikle belli alanlarda uzmanlaşmış kişilerden oluşmaktadır. Vergennes de bu sınıfın bir mensubu olarak Dijon hukuk fakültesinde öğrenim görmüştür. Vergennes'in hukuk eğitimi aldığı Cizvit tarikatına ait bu okul, günümüzde Dijon Belediye Kütüphanesi olarak kullanılmaktadır. Vergennes hukuk fakültesinde aldığı lisans eğitimini 1739 senesinde tamamlamış ve kilise hukuku ve medeni hukuk üzerine çalışmalar yapmıştır. Yetenekleri ve ailesinin etkisi göz önüne alındığında Vergennes, *parlamentoda* avukat veya Kral'ın hazine işlerinin denetiminden sorumlu mahkemelerden biri olan Dijon'daki *Chambre des Comptes*'ta memur olabilecek durumdadır. Fakat 1739 yılında amcası Anne-Théodore Chevignard de Chavigny, Vergennes'e başka bir görev teklif etmiştir. Aslında bu teklifle birlikte, bir bakıma Vergennes'in kariyerinin hangi yönde ilerleyeceği belirlenmiştir.

Anne-Théodore Chevignard de Chavigny, Comte de Toulangeon, 1687 senesinde Beaune'da doğmuştur. Asıl ismi Chevignard de Charadon'dur. Charles Gravier'in annesinin de taşıdığı soyadı tam bir Burgonyalı ve soylu soyadıdır (Montferrand, 2017, p. 29). 15. Louis döneminin en iyi diplomatik kariyerlerinden birine sahip olmuştur. Alman prensliklerinde sayısız diplomatik görev yürütmüştür. Hatta 1720 yılında Fransa'nın Cenova'daki olağanüstü temsilcisi olarak görevlendirilmiştir. Özel bir görev için 1722 yılında İspanya temsilciliğinde bulunmuş (*envoyé en mission*) ve hizmetlerinden dolayı Beaune valisi olarak ödüllendirilmiştir. Bu görev kendisine daha az sorumluluk getirirken ek gelir sağlamıştır. Chavigny daha sonra Hannover ve Diète de Ratisbonne'da kralın temsilcisi (*ministre du roi*) olarak görev yapmıştır. Görevi Kutsal Roma

İmparatorluğu *elektörleri* arasında Fransa yanlısı tarafı canlandırmaktır (Murphy, 1982, p. 7). Londra'da 1732 yılında başladığı olağanüstü temsilcilik görevini 1737'ye kadar sürdürmüştü ve oradan 1737 yılında Kopenhag'da olağanüstü temsilcilik görevine gönderilmiştir. 1740 yılında Fransa'nın Portekiz, 1749 yılında Venedik ve 1751 yılında İsveç elçilikleri görevlerinde bulunmuştur. Chavigny, 26 Şubat 1771 tarihinde Paris'te vefat etmiştir (Saint-Aymour, 1886, p. 285).

Fransa diplomasi hizmetinde devletin diğer yüksek mevkilerinde olduğu gibi asalet tartışmasız bir tercih sebebidir. Daha önce 14. Louis diplomatlarını seçerken Viyana, Roma, Madrid, Lizbon ve Londra gibi önemli noktalar için *noblesse de robe*'dan ziyade *noblesse d'épée* mensuplarını tercih etmiştir. Yani *noblesse de robe* hiyerarşide diğer sınıfa göre daha alt konumdadır. Bir *noblesse de robe*'un oğlu olarak Vergennes *noblesse d'épée* mensuplarının karşısındaki pozisyonunun bilincindedir. Sosyal hiyerarşideki yerinin farkında olması sonraki yıllarda çocuklarının diplomatik kariyerlerine başlamadan önce askeri rütbelerini almalarını istemesinde etkili olmuştur. Diplomasi hizmetinde bulunmak Vergennes için hiçbir zaman zengin olunabilecek bir pozisyon olmamıştır, fakat yüksek rütbelere ulaşmasında etkili bir araç olduğu söylenebilir (Murphy, 1982, p. 14-15).

Amcası Chavigny'nin teklifi ile kariyerine başlaması Vergennes'in hayatında önemli bir dönüm noktasıdır. Her ne kadar Chavigny ve kardeşi Philibert hayatları boyunca kendilerini Vergennes'in amcası olarak tanımlasalar da aslında Vergennes'in uzaktan akrabalarıdır. Nitekim Chavigny, Vergennes'in anne tarafından dedesi Jean Cheignonard de Charodon Théodore'un kuzenidir. Chavigny'nin gerçek adı da Cheignonard de Charodon'dur. *Noblesse de robe* sınıfına ait bu soyadını Vergennes'in annesi de taşımaktadır. Fakat bu kimlik pek çok aktif görevde bulunan ve girişimci bir kişiliği olan Chavigny'nin babasına yeterli gelmemiştir. Sosyal sınıf merdivenlerini hızlı çıkmak isteyen Chavigny'nin babası önemli bir değişiklik yapmıştır. Poitou'dan oldukça köklü bir aileye ait olan 'Chavigny' soyadının, mensuplarının vefatıyla kullanılmaz olması üzerine kendi Charodon soyadı yerine Chavigny soyadını çekinmeden çocukları için kullanmıştır. Chavigny'nin gençliği bu soyadı skandalının utancı ile geçmiştir (Price, 1995, p. 7; Albrier, 1867, p. 12; Montferrand, 2017, p. 30-31; Labourdette, 1990, p. 14).

Vergennes'in kariyerinde büyük etkisi olan amca Chavigny'nin çocuğu yoktur. Varisi olarak gördüğü kardeşi Philibert'in oğlu da iyi bir eğitim almaktadır. Fakat, Chavigny'nin yeğeni henüz 8 yaşındadır ve herhangi bir görevde kendisine eşlik edebilecek yaşta değildir. Bu yüzden Chavigny, Vergennes ile karşılaştığında onunla ilgilenmiştir. 18. yüzyıl Fransa'sının ilgi çekici simalarından biri olan Chavigny başarılı bir diplomattır ve Vergennes ile bu meslekteki aile devamlılığını sağlamayı planlamaktadır (Montferrand, 2017, p. 29-30). Chavigny, 1739 senesinde Fransa elçisi olarak Lizbon'a görevlendirildiğinde genç Vergennes'e kendisine bu görevinde *conseiller d'ambassade* (elçilik danışmanı) olarak eşlik etmesini teklif etmiştir. Buradaki temel amacı Vergennes'i iyi bir diplomat olması için eğitmektir.

Uzun ve çeşitli görevler içeren bir diplomatik kariyere sahip olan Chavigny'nin himayesinde diplomatik hayata adım atmak ve bir öğretmen, bir akıl hocası olarak onun gibi bir rol modele sahip olmak Vergennes için büyük bir şanstır. Elçilik danışmanı görevi ile Lizbon'da bulunacak olması da onun için amcası tarafından bütün yönleriyle planlanmış profesyonel bir yoldur. Bu anlamda Chavigny, Vergennes için hem bir yol gösterici hem de bir destekçidir (Montferrand, 2017, p. 30). Görüldüğü gibi Vergennes, *noblesse de robe* sınıfına mensup bir ailenin iyi eğitim almış bir ferdi olmasına ilaveten yakın akrabası, yine *noblesse de robe* sınıfından, bürokraside önemli bir diplomat Chavigny'nin kendisine destek olmasıyla kariyerine başlamıştır.

Vergennes'in Lizbon Elçilik Danışmanlığı

Chavigny'nin Fransa'nın Lizbon temsilciliğine görevlendirildiği dönem, 1740'ta Kutsal Roma İmparatoru 6. Charles'ın vefatının ardından başlayan Avusturya Veraset Savaşı (1740-1748) dönemine denk gelmektedir. Bu dönem İngiltere'nin Atlantik'in öte kıyısında hâkim duruma gelmeye başladığı, Fransa'nın da ticaret ve siyasette müttefik arayışına girdiği bir dönemdir. Bunun

için de tecrübeli bir diplomat olan Chavigny, Portekiz’le ilişkileri güçlendirebileceği düşüncesiyle Lizbon elçisi olarak görevlendirilmiştir. Versailles için Lizbon, ticari meselelerde bir müttefik arama girişimiyken Chavigny içinse bir nevi mesleki anlamda bir varis yetiştirme fırsatı olmuştur.

Chavigny ve Vergennes’in Lizbon’daki görev sürelerinin neredeyse tamamı Avusturya Veraset Savaşı’na (1740-1748) denk gelmektedir. Bu savaşın temel nedeni Marie-Therese’in Habsburg tahtının varisi olması sorunudur. İmparatorluk yasası imparatorluğun bir kadına geçmesini yasaklamaktadır (Wiesner-Hanks, 2014, s. 489). Oğlu olmayan Kutsal Roma İmparatoru 6. Charles, 1713 senesinde Pragmatik Yaptırım isimli bir yasa ile imparatorluk yasasında değişiklik yapmış, bu yolla öldükten sonra topraklarının kızı Marie-Therese’e miras kalmasını sağlamıştır. İmparator, 1740’ta ardında erkek bir varis bırakmadan ölünce taht planladığı gibi Marie-Therese’e geçmiştir. Fakat Marie-Therese, bir kadın olarak bu pozisyonda kabul görmemiş ve bu durumun emperyal üyeler arasında sebep olduğu siyasal iddialardan faydalanan Prusya Kralı 2. Friedrich, Marie-Therese tahta çıkar çıkmaz Silezya’yı işgal etmiş ve bazı imparatorluk üyelerinin birbirleri ile savaşacağı bir ortam hazırlamıştır (Stollberg-Rilinger, 2020, s. 159-160). Yasayı tanımayan devletler Avusturya topraklarında hak iddiasıyla harekete geçerek Avusturya Veraset Savaşı olarak bilinen savaşı başlatmışlardır. Fransa, bu savaşlar sırasında Osmanlı Devleti’nin kendi yanında savaşa girmesini istemiştir, ancak Osmanlı Devleti bu çıkmazda sadece arabuluculuk görevi ile yer almıştır (Karabulut, 2021, s. 145-160; Wiesner-Hanks, 2014, s. 489).

Fransız temsilcinin Lizbon’daki ilk misyonu, Avusturya Veraset Savaşı sırasında Portekiz’in tarafsız kalmasını sağlamaktır (Saint-Aymour, 1886, p. 297-301). Çünkü Portekiz’in mücadeleye dahil olması ve İngiltere yanlısı bir tavır sergilemesi Fransa’nın müttefiki İspanya’yı sıkıntıya düşürecekler. İngiltere’nin Amerikan ticaretini ele geçirme projesi de (Mayer, 1789, p. 11) şüphesiz bütün ülkelerin aleyhine olacaktır. Dolayısıyla İspanya Fransa’ya yardım etmese de en azından aralarındaki ittifaka sadık kalmalıdır (Marsangy, 1894, p. 15).

Bu noktada Chavigny ve Vergennes’in ana hedefleri Portekiz’in limanlarını savaşan devletlere açmasını engellemektir. Portekiz limanlarının tüm savaş gemilerine açılması, bölgede sadece Cebelitarık Boğazı’na sahip olan İngiltere’nin lehine olacaktır. Chavigny’nin bölgedeki ikinci hedefi ise Fransa ticaretinin Portekiz limanları kullanılarak Portekiz’de yeniden etkin olmasını sağlamaktır. Fransız diplomasinin 18. yüzyıl boyunca Portekiz ile daha yakın bir ilişki kurmak istemesinin altındaki temel neden de ticaretle ilgili bu bakış açıdır (Labourdette, 1990, p. 23).

Bu diplomatik oyun içerisinde Chavigny, Lizbon’u genç Vergennes’in diplomatik mesleğini tanıyabileceği iyi bir fırsat olarak görmüştür. Çünkü 18. yüzyılda elçiliğin meslek olarak öğretildiği bir okul bulunmamaktadır. Aslında yüzyılın başında devlet bakanı (*ministre d’état*) olan ve bu görev için dışişleri bakanlığı yapmış babası Colbert de Croissy tarafından özel olarak yetiştirilmiş olan (Klaits, 1971, p. 587) Jean-Baptiste Colbert de Torcy’nin himayesinde Nisan 1712’de Paris’te geleceğin diplomatlarının yetiştirilmesi için bir akademi kurulmuştur (Thuillier, 1996, p. 27-36; Klaits, 1971, p. 589). Bu girişim henüz kamu hizmetinde bulunmamış kişilere profesyonel eğitim vermeye yönelik ilk adımdır. Akademinin ilk idarecisi Jean Yves de Saint-Prest olmuştur. İyi bir arşivci olan Saint-Prest’in öncülüğünde dışişleri bakanlığı arşivinin sistemli bir biçimde oluşturulması için (Klaits, 1971, p. 591-592) belgelerin tasnifi hedeflenmiş, öğrencilerin dil öğrenmesi teşvik edilmiş, ülkeler arası yazışmalar incelenmiş, Fransa’nın dahil olduğu savaşlar ve barış antlaşmaları detaylı olarak çalışılmış, elçilerin hakları, yabancı hükümetlerdeki diplomatik törenler ve benzeri konular hakkında bilgi verilmiştir. Chavigny de bu akademiye birkaç ders takip etmiştir (Keens-Soper, 1972, p. 333-348). Fakat söz konusu akademinin ömrü çok uzun olmamış, akademi kısa bir süre hizmet verip kapatılmıştır. (Klaits, 1971, p. 579). Diplomatların eğitimi için resmi bir okulun yeniden şekillenmesi ise ancak Birinci Fransız İmparatorluğu (1804-1815) döneminde olmuştur (Klaits, 1971, p. 597). Dolayısıyla bu zamana kadar genç diplomatlar sahada tecrübe kazanmak suretiyle eğitilmek durumunda kalmışlardır.

Bu doğrultuda elçiler, genellikle kendi ailelerinden veya maddi açıdan durumu iyi olan çevrelerindeki kişilerden diploması alanında yetenekli olduğunu düşündükleri kişileri diplomat olarak yetiştirmek istemişlerdir. Elçiler seçtikleri kişilerin masraflarını karşılamakla yükümlüydüler (Klaits, 1971, p. 581). Elçiler tarafından seçilen ve 18. yüzyıl boyunca *gentilhomme d'ambassade* olarak adlandırılan bu genç insanlar *Ancien Régime*'in son on yıllarında *conseillers d'ambassade* (elçilik danışmanı) olarak adlandırılmışlardır. Nitekim, Vergennes de benzer şekilde İstanbul'daki görevi esnasında Baron de Tott'u elçilik danışmanı olarak eğitecektir (Labourdet, 1990, p. 21).

Elçilik danışmanlarının işi gözlem yapmak, birincil görevlileri takip etmek ve bir müzakerenin nasıl yürütüleceğini öğrenmektir. Müzakerelerde güven mesajları, barış ilanları ve tüm güzel haberler elçilik danışmanları aracılığı ile iletilmektedir. Bu doğrultuda Versailles Sarayı, Vergennes'in de aralarında bulunduğu elçilik danışmanları için bakanlığa kadar uzanabilecek çıraklık dönemlerini geçirdikleri bir politika okulu olmuştur. Vergennes de bu okulda müzakere dilini ve sanatını öğrenmiştir (Mayer, 1789, p. 10). Öte yandan Vergennes'in Lizbon'daki *conseillers d'ambassade* görevini üstlenmesi için bir takım maddi gereklilikleri yerine getirmesi gerekmiştir. Kişisel ve diğer harcamalar için başlangıçta ciddi bir miktar paraya ihtiyaç duyulmaktadır. Bu noktada 50.000 *livres* tutarında ödeme, Vergennes'in babası tarafından üstlenilmiştir (Montferrand, 2017, p. 37). Babasının hesap defterine düştüğü nota göre Vergennes'in Paris, İspanya ve Portekiz yolculuklarının masraflarını karşılamak için de borçlandığı, oğluna 4.000 *livres* daha verdiği anlaşılmaktadır (Marsangy, 1894, p. 13).

Bu yıllarda Paris'ten Lizbon'a, yaklaşık 45 gün süren uzun bir yolculuğun ardından ulaşılabilmektedir. Bu yolculukta Madrid bir ara duraktır ve İspanya-Portekiz ilişkileri kötü durumdadır. Neyse ki daha önce Madrid elçiliğinde bulunmuş olan Chavigny, 14. Louis'nin torunu olan İspanya Kralı 5. Philippe ve onun eşi Elisabeth Farnèse'yi yakından tanımaktadır (Montferrand, 2017, p. 37) ve her ikisi de ona saygı ve güven duymaktadırlar. Chavigny'nin bu bağlantısı İspanya-Portekiz arasındaki gerginlikten etkilenmeden Lizbon'a ulaşmalarını kolaylaştırmıştır.

Vergennes, Chavigny ile çıkacağı İspanya ve Portekiz yolculuğu öncesinde Paris'te kaldığı süreyi boş geçirmemiştir. Chavigny de Vergennes'e destek olmak amacıyla Dışişleri Bakanlığı deposunun kapılarını onun kullanımına açmıştır. Bakanlığın arşivinde bulunan yazışmalar sayesinde Vergennes, Fransa-Portekiz ilişkileri ve Chavigny'nin daha önceki görevlerinde yürüttüğü faaliyetleri hakkında bilgi sahibi olmuştur. Dolayısıyla Lizbon'a ulaştıklarında her ikisi de göreve hazırdır. Lizbon elçiliğindeki görevi sırasında Vergennes, Chavigny'nin himayesinde kendisine sunulan fırsatlardan en üst düzeyde yararlanmış; Chavigny'nin Fransa-Portekiz arasında zayıflayan ilişkileri nasıl güçlendirdiğine tanıklık etmiştir. Ayrıca Chavigny, Vergennes'i Lizbon'da veya Lizbon dışında gelişen siyasi ilişkiler ile ilgili her zaman bilgilendirmiştir (Labourdet, 1990, p. 21-24).

Chavigny, Vergennes'e çevresini genişletmesini ve tanıştığı insanlarla bağlantılarını koparmamasını tavsiye etmiştir. Bu doğrultuda, Fransa'da olmadığı zamanlarda dahi Versailles gündemi hakkında bilgi edinmesi gerektiğini vurgulamıştır. Vergennes, kariyerini amcası Chavigny'den aldığı ilham ve tavsiyeler ışığında sürdürmüştür. Bu durum İstanbul görevi esnasında birlikte çalıştığı Baron de Tott'a gönderdiği 11 Mayıs 1765 tarihli mektubundan da açıkça anlaşılmaktadır. Vergennes, mektubunda önemli olanın bir işe başlamak olduğunu vurgulayarak çalışma hevesi ve tarzının süreç içinde kazanılacağını, mesleğe başlarken himaye edilmenin ve bireysel çabanın önemli olduğunu belirtmiştir. Bu noktada Baron de Tott'a tıpkı Chavigny'nin kendisine yaptığı gibi meslekte ilerleyebilmek adına her fırsatı değerlendirmesini ve okumalarla kendisini geliştirmesini tavsiye etmiştir (Montferrand, 2017, p. 38-40; Seit, 1987, p. 46-47). Aslında Vergennes, Baron de Tott'a yazdıklarında açıkça belirtmemiş olsa da Chavigny'e olan şükran duygusunu ifade etmiştir.

Vergennes, Lizbon'daki görevi sırasında İspanyolca ve Portekizce öğrenmeye başlamıştır. Dışişleri Bakanı olduğu dönemde belgeleri bizzat kendisinin çevirmesinden her iki dili de iyi derecede öğrendiği anlaşılmaktadır (Labourdette, 1990, p. 23). Bu detay, Vergennes'in dil öğrenme konusundaki becerisini göstermektedir.

Hatırı sayılır derecede müzakere yürütmüş olan Chavigny, diplomasi alanında oldukça tecrübelidir. Fakat ticaret konusunda yeterli bilgisi ve tecrübesi bulunmamaktadır. Artık temel meselelerin gitgide daha fazla ekonomik çıkar ekseninde döndüğünü gördüğünden ticaret alanında kendisini geliştirmesi için Vergennes'i yönlendirmiştir. Amcasının tavsiyelerini dikkate alan Vergennes ilk olarak Portekiz'de İngiliz ticaretinin ezici bir üstünlüğe sahip olduğunu gözlemlemiş; bu üstünlüğün temel nedenlerinin, daha doğrusu Fransa'nın neden geride kaldığının sebeplerini araştırmaya başlamıştır. Fransız üreticilerin yabancı müşterilerin zevklerine ve ihtiyaçlarına uyum sağlayamamış olması, rekabet eksikliği ve ürün fiyatlarının rakiplerinkinden her zaman yüksek oluşunu Fransa'nın üzerine gitmesi gereken noktalar olarak belirlemiştir. Fransa'nın Dışişleri Bakanlığı'nı yürüttüğü süreçte de Lizbon'da yaptığı tespitlerden faydalanmış ve Fransız ticaretini geliştirmek için çabalamıştır. Diğer yandan Chavigny, Vergennes'in kariyerini daha ileriye götürecek teşebbüslerde bulunmuştur. Lizbon görevi esnasında gerçekleştirdiği bir Fransa yolculuğunda Madrid'e uğrayarak burada bulunan Rennes piskoposunu ziyaret etmiştir. Bu görüşmede piskoposun bakanlık üzerindeki etkisini göz önünde bulundurarak Vergennes'i kendisine takdim ve tavsiye etmiştir (Labourdette, 1990, p. 25-26). Anlaşıldığı gibi Vergennes, Lizbon'da amcasının yönlendirmesiyle Avrupa diplomasisini yakından tanımaya başlamış, edindiği tecrübeler ise kariyeri için ilk adım olmuştur.

Vergennes'in Frankfurt Elçiliği'ndeki Görevi

1743 yılı sonunda Chavigny ve Vergennes Lizbon'da üçüncü yıllarını tamamlamışlardır. Chavigny, Portekiz'deki elçilik görevi devam ederken Versailles tarafından Frankfurt'a görevlendirilmiştir. Bu görevlendirme karşısında Chavigny ve Vergennes öncelikle Lizbon'da kalmayı talep etmişlerdir (Montferrand, 2017, p. 41-42). Çünkü Lizbon'da ilişkiler tek bir hükümet ve tek bir kralla yürürken Frankfurt'ta prensleri, *elektör*leri, bakanları, müttelikleri, arkadaşları, düşmanları kısacası pek çok değişkeni gözlemlemek gerekecektir (Mayer, 1789, p. 16).

Frankfurt küçük devletlerden oluşan büyük bir emperyal yapı olan Kutsal Roma İmparatorluğu'nun birimlerinden sadece birisidir. *Elektör*ler de imparatorluk yapısının organlarından sadece birisidir. Bu yapının üyeleri arasında, prensler, kontlar, yüksek rütbeli rahipler, şövalyeler de vardır. Emperyal yetkileri olan üyeler ile emperyal zümrenin statüsüne sahip olanlar arasında farklılıklar olmasına rağmen kimin hangi gruptan olduğunun sınırları çok da net çizilmemiştir. Bu ortamda emperyal *elektör*ler ise iyi tanımlanmamış bir prensler topluluğudur ve imparator seçilmek isteyen kişinin onların siyasi desteğine ve oyuna ihtiyacı olduğu söylenebilir. Ayrıca seçilen imparatorun siyasal veya ekonomik faaliyetlerinde de *elektör*lerin desteğine ihtiyacı vardır (Stollberg-Rilinger, 2020, s. 26-31). Kutsal Roma İmparatorluğu'nun önemli belgelerinden birisi olan Golden Bull (1356)'a göre kral seçiminde oy hakkı olan *elektör* sayısı 7 olarak belirlenmiştir. Bunlar: Mainz, Cologne, Trier, Bohemya, Palatinate, Saksonya, Brandenburg'dur. Daha sonra 17. yüzyılda Bavyera ve Hannover duklerinin *elektör*-prenslere katılması ile bu sayı 9'a çıkmıştır (Vajnági, 2008, p. 51-52). Kutsal Roma İmparatorluğu'nun anayasal yapısına bakılacak olursa bu konu 17. yüzyılda büyük tartışmalara konu olmuştur. Tartışmaları *Six Livres de la République* (1586) adlı eseri ile Fransız hukukçu ve tarihçi Jean Bodin başlatmıştır. Bu çalışmayı takiben bazı hukukçular İmparatorluk'ta egemenliğin sadece İmparatora ait olduğunu, bazıları ise bir grup olarak hakimiyetin emperyal diette olduğunu, bir diğer grup ise imparatorluktaki tüm prenslerin ayrı ayrı bunu iddia edebileceğini savunmuştur (Stollberg-Rilinger, 2020, s. 138).

Lizbon'da kalma taleplerinin arkasında Chavigny'nin uzun yıllar görev yaptığı bu karmaşık yapı içerisindeki oyunlardan bıkmış olması, Vergennes'in ise diplomasideki ilk adımlarının

Frankfurt'ta son bulabileceği endişesini taşıması yer almaktadır. Fakat kralın isteği reddedilememiş ve amca yeğen Portekiz'deki sakin rezidanslarından bir imparatorluk şehri olan Frankfurt'a doğru yola çıkmışlardır.

Wittelsbach hanedanından, Bavyera *Elektörü* Charles Albert, 1742 yılında 7. Charles ismi altında Kutsal Roma İmparatoru olarak seçilmiştir. Kutsal Roma İmparatoru'nun seçimi imparator daha sağken gerçekleştirilmekte, seçilen kişi imparator unvanını ancak öncekinin ölümünden sonra almaktadır (Stollberg-Rilinger, 2020, s. 22-23). Charles Albert'in seçilmesi ile neredeyse 300 yıl sonra ilk defa Habsburg hanedanından olmayan birisi imparator olmuştur (Stollberg-Rilinger, 2020, s. 160). Aslında bunun sağlanması için daha önce de bazı girişimler olmuştur. 14. Louis reşit olana kadar Fransa'nın fiilen hükümdarı olan Mazarin 1657 senesinde Kutsal Roma İmparatoru 3. Ferdinand ölünce yerine 14. Louis'nin ya da en azından Habsburg hanedanından olmayan birinin seçilmesi için çalışmış, fakat bu girişiminde başarılı olamamıştır. Neticede yine Habsburg hanedanından 1. Leopold imparator seçilmiştir (Derek McKay, 2019, s. 22). Charles Albert'in imparator seçilmesinde Fransa oldukça etkili olmuştur. Fransa bir Habsburg hanedanı üyesinin taç giymesini istemediğinden seçimin istediği yönde ilerlemesi için para yardımları yapmış, diplomatik hamlelerle *elektör*lerin oylarını etkilemeye çalışmıştır. Ayrıca Hannover *Elektörlüğü*'nün topraklarına birliklerini göndererek, aynı zamanda İngiltere Kralı olan Hannover *Elektörü*'nü Charles Albert'e oy vermesi için yönlendirmiştir (Vajnági, 2008, p. 52). Fransa zaten Westphalia Antlaşması'nın (1648) garantörü olduğundan beri Alman prensliklerinin işlerine bu sıfatla düzenli olarak müdahale etmekte ve liderlik rolünü sürdürmeye çalışmaktadır (Seita, 1987, p. 23). Bu noktada 15. Louis'nin Frankfurt görevi için Chavigny'i seçmesindeki en önemli etken ise 7. Charles'ın imparator seçilmesinin akabinde Kutsal Roma İmparatorluğu ile Fransa arasındaki ittifakın devamlılığını sağlamak istemesidir (Chambrun, 1944, p. 28).

Daha önce Kutsal Roma İmparatorluğu topraklarında 14 sene görev yapmış olan Chavigny'nin bölgenin uzmanı olarak acilen çağırılması ilişkilerin pek de iyi olmadığı ve kendisinin yeteneklerine ihtiyaç duyulduğunun bir göstergesidir. Fakat, Versailles'ın Fransa'yı sıkıntıya düşüren politik hatalarından dolayı Chavigny'nin Frankfurt'taki işi tahmin ettiğinden daha zor olacaktır. Çünkü bu göreve getirilen kişinin Marie-Therese'le mücadele etmesi, 2. Friedrich gibi bir müttefikin ikiyüzlülüğü ve iğneleyici ifadelerine karşı dirençli olması gerekmektedir (Marsangy, 1894, p. 19). Bu sırada Marie-Therese, 7. Charles'ı imparator olarak tanımayı reddetmektedir ve Avusturya Veraset Savaşı devam ederken 1743 yılında İngiltere ve Sardinya Krallığı ile Worms Antlaşması'nı imzalayarak Fransa karşıtı bir ittifak kurmuştur. Bu durumda Chavigny'nin görevi Marie-Therese'in tutumu konusunda İmparator 7. Charles'ı rahatlatmaya çalışmak ve kendisine Fransa Kralı 15. Louis'nin yardımını vaat etmek olmuştur (Mayer, 1789, p. 16).

Frankfurt, Avrupa diplomasinin yoğun olduğu, birçok elçinin ve yabancı askerin bulunduğu bir yerdir (Chambrun, 1944, p. 29). Vergennes içinse Frankfurt görevi, tanınmak ve çevre edinmek için iyi bir fırsattır. O, Avrupa'nın o anki temel meselelerini yakından izleyebileceği gibi devletlerarası dengeler konusunda fikir sahibi olabilecektir. Neticede Chavigny ve Vergennes 1743 kışında Frankfurt'a varmıştır. Onların Frankfurt'ta bulunduğu dönemde Fransa'nın Avrupa'daki güçler arasındaki dengenin korunmasına saygı politikasında bozulmalar başlamıştır. Bu tutum şüphesiz Vergennes ve amcasının Frankfurt'taki politikalarını etkileyecektir (Labourdette, 1990, p. 25).

Hâlihazırda Avusturya Veraset Savaşı'nın bir sonucu olarak İngiltere ile savaş hâlinde olan Fransa, Avusturya'ya da savaş ilan ettiğinden orduları 7. Charles'a verdiği diplomatik vaatleri yerine getirecek kadar güçlü değildir. Neticede Avusturyalılar Bavyera ve Münih'i işgal etmiş, Fransa geri çekilmek zorunda kalmıştır. Fransa'nın para yardımları 7. Charles için yeterli olmamış, hatta ordusu, hükümeti ve kendisi için talepleri artarak devam etmiştir. Fransa ödenekleri artırmayı yeni bir antlaşma ile kabul etmiş, fakat zaten ödenmiş olan miktarların bu antlaşmanın parçası olacağını

düşünmüştür. 7. Charles ise ödenen tutarların yeni antlaşmanın dışında olduğu yönünde itirazda bulunmuştur. Bu noktada Chavigny, para yardımlarının eşit şekilde dağıtılmasında sorumluluk verdiği Vergennes'in de desteği ile 7. Charles'a Fransa'nın kaynaklarının sınırsız olmadığını anlatmaya çalışmıştır. Fransa Kralı 15. Louis ise daha önce ödedikleri miktarın 7. Charles'a neden yeterli gelmediğini anlayamamıştır (Murphy, 1982, p. 9). Vergennes'in bu olaylardaki rolü anlaşıldığı üzere Fransa'nın gönderdiği parayı yönetmektir.

Chavigny'ye göre Fransız diplomasisinin amacı Avrupa'nın siyasi dengesini sağlamaktır. O, Avrupa'da barışın ancak bu şekilde sağlanabileceğini düşünmektedir. Bu amaca ulaşmak için de Alman prenslikleri bölünmüş ve dolayısıyla güçsüz tutulmalı, Avusturya'nın mümkün olduğunca kontrol altında kalması sağlanmalı ve imparatorluk tahtı ile ilgili kurulan planlara karşı Alman prenslerinin bağımsızlığı desteklenmelidir. Bu aşamada, Fransa'nın özellikle Avrupa'da öncelikli düşmanı olan İngiltere'ye karşı dış politikasının temeli olan, İspanya ile imtiyazlı bir ittifak kurduğu ve Avrupa'nın yeni kanunu olarak değerlendirilen Utrecht Antlaşması'nın şartları devreye girmektedir (Şahin, 2015, s. 839). Chavigny'ye göre Avrupalı devletler arasındaki olumlu ya da olumsuz tüm ilişkilerin kökeninde Avrupa kıtasındaki olaylar yatarken, Vergennes'e göre ise bu ilişkiler denizcilik ve sömürgecilik/kolonyal meseleleri ile de ilgilidir. Chavigny'nin bakış açısı, görevlerinin onu neredeyse tamamen dış ilişkilerle ilgilenmeye itmesinden ve dış politikayı yalnızca onlar aracılığı ile görme eğiliminden kaynaklanmıştır. Siyasi olarak farklı düşünmelerine rağmen Chavigny ve Vergennes'in politikası realistik ve pragmatistlik üzerine kuruludur. Bu politikaya göre hiçbir antlaşma veya girişim Fransa'nın çıkarlarının önüne geçmemelidir. Yani barış yapılacağında dahi Fransa pasif veya kaybeden olmamalıdır. Chavigny'nin Avrupa devletleri arasında kaçınılmaz olarak gördüğü ılımlılık üzerine kurulu denge daha sonra Vergennes'in de benimsediği bir politika olacaktır. Chavigny, Avrupa denge siyaseti ekseninde Fransa ve Avusturya arasında rekabet ve dolayısıyla güçler dengesi yaratmıştır. Chavigny, bu dengenin Utrecht Antlaşması'nda da ifade edildiği gibi öncelikle, İngiltere'nin güçsüz bırakılmasına ve İspanya ile ittifaka dayandığına inanmaktadır. İngiltere ile bir ittifak ise ancak Fransa'nın temel prensiplerinden vazgeçmesi pahasına gerçekleştirilebilir durumdadır (Labourdet, 1990, p. 27-35).

Chavigny'nin Frankfurt görevi sırasındaki girişimleri ve Prusya Kralı 2. Friedrich'in desteği ile Prusya, Palatinate *Elektörlüğü* ve Hesse-Cassel Prenslığı birleşerek Frankfurt Birliği'ni kurmuştur. Bir süre sonra Fransa da birliğe davet edilmiş ve Chavigny'nin Versailles'da yaptığı görüşmeler sonrasında katılım gerçekleşmiştir. Bu görüşmeler esnasında Fransa hükümeti, Chavigny'ye Alman prensleri ile ittifak yapmak konusunda tam yetki vermiştir. Dolayısıyla Chavigny, bu birliğin hem mimarı hem müzakerecisi hem de kefil konumundadır (Chambrun, 1944, p. 31). Bundan hareketle Chavigny'nin Fransa'nın çıkarlarını koruyan adımlar attığı söylenebilir (Murphy, 1982, p. 9-10).

Prusya Kralı 2. Friedrich, 1744 senesinde kaybettiği Münih'i geri almış ve Prusya birliklerinin Kutsal Roma İmparatorluğu'na bağlı topraklarda bulunması İmparator 7. Charles'a Bavyera'yı Avusturya'nın elinden kurtarma şansı vermiştir. İmparator 7. Charles, hükümetini 17 Aralık 1744'te Frankfurt'tan Münih'e taşırken (Gazette de France, 16 Ocak 1745, p. 26) Chavigny ve Vergennes de onunla Münih'e gitmiş ve orada her an gelebilecek bir Avusturya işgali korkusu ile yaşamışlardır. Bu arada Bavyera *Elektörlüğü* de kendilerini savunabilmek için daha fazla Fransa askeri ve daha fazla para için Chavigny'nin peşini bırakmamıştır. Chavigny talepleri Versailles'a iletildiğinde daha fazla yardım yapılamayacağı yönünde bir cevap almıştır. 7. Charles'ın 1745 yılı Ocak ayındaki ani ölümü Chavigny'yi bu coğrafyada Fransa'nın lehine neleri kurtarabileceğini düşünmeye itmiştir. Fakat bu düşünceleri ile Fransa adına bir sonuca varılamamıştır (Murphy, 1982, p. 10). Görüldüğü gibi Chavigny ve Vergennes için Frankfurt görevi Lizbon'a göre diplomasi anlamında daha hareketli geçmiştir. Şüphesiz bu gelişmeler sırasında Vergennes amcasının tüm girişimlerini dikkatle gözlemlemiştir. Frankfurt'ta bulunduğu sürede Vergennes, Fransa adına amcasıyla birlikte üstlendiği görevlerle devletlerarası diplomaside daha görünür hâle gelmeye başlamıştır.

Vergennes'e Frankfurt'ta Daha Aktif Bir Görev Verilmesi

Vergennes, Frankfurt'ta Lizbon'dakinden daha aktif bir roledir. Amcası da Frankfurt'taki elçiliği esnasında Vergennes'e daha çok görev vermiştir. Fransa'nın Alman prenslerine yaptığı para yardımları ve dolayısıyla gizli fonların idaresi Vergennes'in sorumluluğundadır. Fransa, İmparator 7. Charles'a 35.000 kişiden oluşan bir ordu kurması için ayda 500.000 *livres* ödemektedir. Fakat ordu hiçbir zaman 20.000 kişiyi geçmemiştir. Fransa bu ordunun bir kısmının Bavyera hazinesinden finanse edildiğini de bilmektedir. Dolayısıyla İmparator'un, Fransa Kralı 15. Louis'nin ordu için ödediği toplam 6.000.000 *livresten* kişisel olarak faydalandığı düşünülmektedir. Bu yüzden Fransa ödeneklerin devam edebilmesi için teftişler sırasında kendi görevlilerinin de hazır bulunmasını ve içtima listelerinde yer alan askerlerin gerçekten var olup olmadığını denetlenmesini istemiştir (Murphy, 1982, p. 9). Vergennes ayrıca burada arabuluculuk görevi de üstlenmiş ve Avusturya Veraset Savaşı esnasında askeri bir şaşırtma yaratmak için Hesse-Cassel Prensi William'ı tarafsız Cologne şehrini işgal etmeye ikna etmeye çalışmıştır (Labourdette, 1990, p. 26). Fransa Kralı 15. Louis, Prens William'a destek amacıyla bir ordu göndermeyi teklif etmiştir. Cologne şehrinin işgali ile Fransa, müttefikleri Prusya ve Palatinate'nın topraklarını korumayı hedeflemektedir.

Vergennes, hükümetinin Cologne'yi işgal fikirlerini aktardığında Hesse-Cassel Prensi William bu tarz bir askeri müdahaleye karşı olduğunu açıkça belirtmiştir. Prens William'a göre Cologne şehrini işgal etmek Frankfurt Birliği'nin ilkeleri ile taban tabana zıt bir adım olacaktır. Frankfurt Birliği'nin amacı, imparatorluğun devamlılığı için Westphalia Antlaşması'nın şartlarına uyulmasını sağlamaktır. Bu yüzden Prens William, Vergennes'e Frankfurt Birliği'nin Alman devletlerini Viyana'dan gelebilecek bir baskıya karşı korumak amacıyla kurulduğunu hatırlatmıştır. Bu aşamada tarafsız Cologne şehrine karşı yapılacak bir saldırı her ne kadar askeri olarak mantıklı görünse de Alman devletleri tarafından yine bir baskı olarak algılanacaktır. Vergennes, Hesse-Cassel Prensi ile gerçekleştirdiği görüşme sonrasında Chavigny'ye gönderdiği 20 Ekim 1744 tarihli mektubunda Fransa'nın taleplerinin yerine getirilmesi durumunda Frankfurt Birliği'nin meşruiyetini kaybedeceğini belirtmiştir. Vergennes'in Cologne şehrinin işgal edilmesinin askerî açıdan uygunluğu ile ilgili argümanlarına cevaben Prens William ona kamu hukuku ve kamuoyu hakkında ders niteliğinde bir konuşma yapmıştır. Neticede Prens William'ı ikna görevi Vergennes için başarısızlıkla sonuçlanmıştır (Murphy, 1982, p. 11-12). Vergennes aslında mektubunda da belirttiği gibi üstlendiği görevin başarıya ulaşması hâlinde Frankfurt Birliği'nin zarar göreceğinin farkındadır. Dolayısıyla prensin kararlılığı, *statu quo'nn* devamlılığını sağlamıştır.

Chavigny, Frankfurt ve Münih'teki görevi esnasında zaman zaman Versailles Sarayı'na ziyaretler gerçekleştirmiştir. Chavigny'nin Versailles ziyaretleri sırasında da elçilik yazışmalarını Vergennes yürütmüştür. Her ne kadar arabuluculuk görevinde beklenildiği gibi başarılı olamasa da kritik mevkilerde bulunan kişilerle ilişkilerini geliştirmiş ve yeni bağlantılar kurmuştur. Örneğin bunlardan biri de o sırada Fransa'nın İsveç temsilciliğini yürüten ve ileride savaş bakanı olacak olan Comte de Saint-Germain'dir (Montferrand, 2017, p. 47-48).

7. Charles'ın ölümü, Frankfurt Birliği'nin varlığını tehdit etmiş (Mayer, 1789, p. 20) ve imparator seçimi meselesini tehlikeleri ile birlikte yeniden gündeme getirmiştir. Fransa için asıl mesele 7. Charles'ın oğlu Maximilien'e karşı nasıl bir tutum sergilenmesi gerektiğidir. Bu noktada iki husus gündeme gelmiştir: 7. Charles'ın oğlu Bavyera *Elektörü* Maximilien'in haklarını desteklemek veya Marie-Therese'in eşi François de Lorraine'in taç giymesini kabul etmek (Chambrun, 1944, p. 33). 7. Charles ölmeden önce, Chavigny'ye oğlu Maximilien'e imparator seçilmesi için yardım edeceğine inandığını belirtmiştir. Chavigny, bir yıldan fazla süredir imparatorun ve karısının talepleri ile ilgili müzakereleri yürüttüğü için seçim hükümetinin durumuna pek çok açıdan hakimdir. Fakat 7. Charles'ın bu güvenine ne derece cevap verebileceğinden emin değildir (Broglie, 1887, p. 482). Frankfurt Birliği'nin mucidi ve ilham kaynağı olarak Chavigny nihai karar üzerinde etkili görünmektedir. Chavigny'nin Avrupa diplomasisinin bileşenlerine olan

hakimiyeti ve bu bileşenleri yorumlama yetkinliği Vergennes için gözlemlenmesi ve değerlendirilmesi gereken noktalardan bazılarıdır.

Marie-Therese, eşi François'yı imparatorluk tahtına aday göstermek yönünde plan yapmaktadır. Dönemin Fransa Dışişleri Bakanı René Louis, Marquis d'Argenson bu duruma Fransa'nın François'nın seçilmemesi için gerekirse Fransa'nın son askerine kadar kullanacağını söyleyerek tepkisini dile getirmiştir. Ancak Argenson'un bu blöfe rağmen taht için önereceği alternatif bir adayı da bulunmamaktadır. Bu sırada Münih'te olan Chavigny, Argenson'un alternatif aday sunamayışının, Fransa'nın aday olarak Maximilien'den vazgeçildiği anlamına geldiğini görmüştür. Chavigny de aslında Maximilien'in adaylığını desteklemeyi planlamamaktadır fakat onu kontrol altında tutabilmek adına baş sözcüsü olmuştur. Ayrıca Frankfurt Birliği'nin yeni bir imparator için seçim özgürlüğünü sağlamak amacıyla bir arada tutulması gerektiğini ve bu noktada Maximilien için en azından kapının açık bırakılması gerektiğini düşünmüştür (Murphy, 1982, p. 10).

Habsburgları imparatorluk tahtının dışında bırakmak Prusya'yı orantısız biçimde büyütme gibi ciddi riskler taşımaktadır. Çünkü bu durumda Prusya, Avusturya'dan daha güçlü olacak ve bu da Avrupa dengelerini sarsacaktır. Dışişleri Bakanı Argenson bu durumun sebep olabileceği geniş çaplı bir savaş ihtimali üzerinde durmaktadır. Bu sebeple Chavigny'nin Maximilien lehine araya girme ricalarına sert bir şekilde cevap vererek "daha Fransız ve daha az Bavyeralı olun ve ülkemizin sağım ineği olmasına izin vermeyin." demiştir (Chambrun, 1944, p. 33).

Argenson, Frankfurt Birliği'nin yeniden canlanmasını istememektedir. Dolayısıyla Chavigny'nin bu yöndeki tavsiyesini yersiz ve lüzumsuz bulmuştur. Bu sırada Marie-Therese, Bavyera *Elektörü* Maximilien'in içinde bulunduğu zayıf durumdan faydalanarak birliklerine Münih'e ilerlemelerini emretmiştir (Marsangy, 1894, p. 23). Marie-Therese'in bu hareketi üzerine Fransa'dan askeri destek görmeyen ve anlaşılan göremeyecek olan Maximilien, Münih'ten ayrılmak zorunda kalarak Augsburg'a kaçmıştır. Maximilien'in çaresizliğini gören Marie-Therese, ona derhal barış şartlarını sunmuş, kabul etmemesi durumunda tüm devletlerini işgal edeceğini belirtmiştir (Murphy, 1982, p. 10).

Chavigny ise Vergennes ile birlikte Maximilien'in peşinden Augsburg'a gitmiştir. Onların tüm girişimlerine rağmen Maximilien'in yenilgisinin etkisini azaltabilmek için yapabilecekleri bir şey yoktur. Fransa'nın desteğinden yoksun kalan Maximilien'in tek şansı Marie-Therese ile barış antlaşması imzalamaktır. Neticede Nisan 1745'te iki tarafın tam yetkili temsilcileri tarafından imzalanan Füssen Antlaşması ile Maximilien, Habsburg topraklarındaki tüm iddialarından vazgeçmiş, imparatorluk seçiminde oyunu François'ya vermiş ve tarafsız kalacağına söz vermiştir. Karşılığında ise Bavyera *Elektörlüğü*'nü kurtarmıştır (Marsangy, 1894, p. 26). Yaşananlar Fransa'nın Alman prenslikleri üzerinde yürüttüğü politikanın başarısızlığını doğrular niteliktedir. Marie-Therese'in zaferiyle eşi François imparatorluk tahtına bir adım daha yaklaşmış, 1745 yılının Eylül ayında Prusya'nın (Brandenburg temsilcisi) itirazına ve Palatinate *Elektörü*'nün muhalefetine rağmen Kutsal Roma İmparatorluğu'nun imparatoru olarak seçilmiştir (Stollberg-Rilinger, 2020, s. 159-160).

Chavigny, Fransız nüfuzunu güçlendirmek için mücadele ederken Vergennes de tüm dikkatini mali konulara vermiştir. Öyle ki askere alınan birlikler, nakliye sözleşmeleri ve sağlanan maddi destekler ile ilgili raporları dikkatle incelemiştir. Okuduğu belgelerde büyük harcamalarla karşılaşan Vergennes bu sayede siyasetin ne kadar maliyetli olduğunu da görmüştür. Bu noktada Fransa'nın müttefiklerine sağladığı asker ve para yardımlarının Fransa ekonomisine büyük bir yük olduğu açıktır. Hatta yapılan yardımların amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığı da belirsizdir. Bunun farkında olan Vergennes, para yardımı antlaşmaları yapılır yapılmaz, yapılacak ödemeler ve muhasebe işleri ilgili kısımların sorumluluğunu üstlenmiştir. O, ödemeleri titizlikle gözden geçirmiş, şüpheli gördüğü durumları sorgulamıştır. Aslında savaş zamanında büyük harcamaların hesabını gerçek anlamda tutabilmek neredeyse imkânsızdır. Sınırdaki generaller özel

amaçlar için kenara ayrılmış parayı kullanmakta tereddüt etmemişlerdir. Örneğin, Fransa Kralı 15. Louis'nin 650 nakliye atı için ödemeyi kabul ettiği meblağın bir kısmının başka amaçlar için kullanıldığı Vergennes tarafından tespit edilmiştir. Vergennes, hesapları incelediğinde sadece 500 atın kullanıldığını saptamıştır. Dolayısıyla Vergennes üstlendiği bu görev ile savaştan veya insanların açgözlülüğünden kaynaklı karmaşanın Fransız ekonomisine getirdiği yükü en aza indirmeye çalışmıştır (Murphy, 1982, p. 11).

Fransa'nın bölgedeki politikası çöktükçe Alman prenslerinin olumsuz tutumu Fransa için daha sert hâle gelmiştir. Hatta Chavigny, Maximilien'in peşinden gittikleri Augsburg'tan Münih'e dönmek üzere yola çıktığında ciddi bir şekilde korunmaya ihtiyaç duymuştur. Chavigny, bir şeylerin başarıya ulaşma ihtimali olduğu sürece aşağılamalara sabırla katlanabilecek bir yapıya sahiptir. Fakat Maximilien'in Füssen Antlaşması'nı imzalamasıyla bölgede Fransa lehine elde edebileceği hiçbir şey kalmamıştır (Murphy, 1982, p. 12). Ayrıca Maximilien, Chavigny'yi Münih'teki varlığının artık tolere edilmeyeceği yönünde bilgilendirerek (Gazette de France, 1 Ocak 1746, p. 6) Münih'ten ayrılmasını istemiştir. Dolayısıyla Vergennes'in de artık Münih'ten ayrılma vakti gelmiştir.

Frankfurt tecrübesinde hayal kırıklıkları ve borçlardan başka bir şey rapor edemeyen Chavigny, 30 Ağustos 1745'te Lizbon'daki görevine yeniden dönmek, borçlarını kapatabilmek ve sonrasında emekli maaşı alabilmek için Dışişleri Bakanı Argenson'dan ricada bulunması için Devlet Bakanı Tencin'e yazmıştır (Marsangy, 1894, p. 28). Chavigny, bu süreçte Vergennes'e de yardımcı olmak istemiştir. Versailles üzerinde etkili birisi olan Prens Conti'ye eğer Fransa sonradan Bavyera'ya bir temsilci göndermeye karar verirse bu görev için herhangi birindense yeğeni Vergennes'in değerlendirilmesinin daha uygun olacağını belirtmiştir. Chavigny, Bavyera için Vergennes'i önererek kendi yetiştirdiği ve Alman prensliklerinde kurduğu bağlantıları sürdürebilecek birini bırakmanın iyi bir fikir olduğunu düşünmüştür. Mektubunda yeğenin burada kalmak için özel bir talebi olmayacağını da belirtmiştir. Çünkü Vergennes'in bazı şeyleri çok erken öğrendiğini, kendisinin yaşadığı aksiliklere şahit olduğunu ve verilen bir görevi başarmada yaşanan zorlukla çok erken karşılaştığını söylemiştir (Chambrun, 1944, p. 36). Chavigny'nin Vergennes ile ilgili girişimleri onun niteliklerinden ve kendi ayakları üzerinde durabileceğinden ne kadar emin olduğunun bir göstergesidir. Fakat Chavigny'nin mektubuna Prens Conti'den cevap gelmediğinden talebi sonuçsuz kalmıştır. Argenson ise Chavigny'ye hiçbir zaman böyle bir tavsiyeyi yerine getirecek kadar güvenmemiştir. Bunun yerine 5 Kasım 1745'te Chavigny'ye Versailles'a dönme izni vermiştir. Chavigny bir yandan talihsiz tecrübesini düşünürken bir yandan da Argenson'un en azından kendisi ile ilgili taleplerini yerine getireceğini ummaktadır (Montferrand, 2017, p. 49-50) (Murphy, 1982, p. 12-13).

Chavigny'nin 7. Charles ile başlayan ve oğlu Maximilien ile devam ettirmeyi planladığı misyonu sona ermiştir. Chavigny ve Vergennes, birkaç yıl önce 15. Louis'nin güvendiği temsilciler olarak geldikleri Frankfurt'tan tedirgin ve endişeli bir biçimde ayrılmışlardır (Marsangy, 1894, p. 26-27). Aslında Versailles'daki atmosfer de pek olumlu değildir. Çünkü Chavigny ve Vergennes'e gittikleri her yerde Fransa'nın başarısızlığının adeta yürüyen hatırlatıcıları gözüyle bakılmıştır. Tüm bu olumsuzluklara ilaveten 12 Aralık 1745'te Vergennes'in babası vefat etmiştir (Murphy, 1982, p. 13).

Her ne kadar sonuçları olumsuzmuş gibi görünse de Vergennes, amcasına eşlik ettiği Frankfurt ve Münih görevinde diplomatik sistemin merkezinde hataların nedenleri ve esneklik payları üzerine düşünme fırsatı elde etmiştir. Bu esnada denge siyasetinde ılımlılık üzerine pek çok şey öğrenmiştir. Görüldüğü gibi Vergennes, Maximilien'in Fransızlar tarafından nasıl yalnız bırakıldığına şahit olmuş, bölgesel politikalar ve çıkarlar gereği bazen hiçbir şey yapılmamasının faydalı olacağını öğrenmiştir. Vergennes'in söz konusu görevi esnasında daha çok mali konularla ilgilendiği anlaşılmaktadır. O, müttefiklere gönderilen paranın denetimini yaptığı gibi önemli mevkilerden birçok dost edinmiş, bağlantılarını güçlendirmiştir.

Vergennes'in Lizbon'a Dönüşü

Chavigny, çok geçmeden Lizbon'a yeniden görevlendirilmiştir. O, Frankfurt'tayken Lizbon elçiliği Beauchamp tarafından idare edilmiştir. Vergennes, yine Chavigny'nin yanındadır. Fakat Lizbon'a gidişleri protokol kuralları ile ilgili bir anlaşmazlık yüzünden gecikmiştir (Saint-Aymour, 1886, p. 286-287). Portekiz, Chavigny'ye Portekiz dışişleri bakanına *le titre d'excellence* (ekselans unvanı) ile hitap etmesi talimatı verilene kadar kendisini kabul etmeyi reddetmiştir. Lizbon, Chavigny'nin bakana bu unvanla hitap etmeyi Frankfurt görevinden önce kabul ettiğini iddia etmiştir. Fakat Dışişleri Bakanı Argenson bu iddiayı Fransa Kralı 15. Louis adına kesinlikle reddetmiştir. Aslında Fransız elçileri o güne dek hiç bu tarz bir yaklaşımda bulunmamıştır, dolayısıyla Argenson'a göre yeniliğe gerek yoktur. Portekiz bu durumda boşuna bir girişimde bulunmuş ve İspanya elçisinin bu unvanı kullanmayı kabul ettiğini örnek olarak göstermiştir. Argenson ise cevaben sert bir biçimde Fransa tacının başkalarını örnek almak zorunda olup olmadığını sormuştur (Marsangy, 1894, p. 28-29).

Bu esnada Portekiz ve İspanya, Güney Amerika'daki sömürge varlıkları için rekabet hâindedir. Portekiz, Güney Amerika'da ele geçirdiği topraklarını koruyabilmek ve Rio de la Plata'da gemilerinin serbest dolaşımını sağlamak için bu nehrin sol yakasına Saint-Sacrament kalesini inşa etmiştir. İspanya, bu askerî yapıyı nehrin diğer yakasındaki varlıklarına ve Buenos-Aires şehrine karşı kalıcı bir tehdit olarak gördüğünden Portekiz'den kaleden vazgeçmesini talep etmiştir. Ayrıca Rio de la Plata'da seyreden Portekiz gemilerinden vergi talep etmiştir. Bu talepler karşısında Portekiz de İspanya'nın inşa ettiği Montevideo kalesi ile ilgili benzer iddialarda bulunmuştur (Marsangy, 1894, p. 30). Bu durumda mesele iki devletin kendi aralarında çözemeyecekleri bir hâl almıştır.

Versailles hükümetinin her iki devletle de iyi ilişkileri olduğundan Fransa Kralı 15. Louis bu anlaşmazlığı sonlandırmak ve uzlaşmayı sağlamak için doğal bir hakem rolündedir. Bunun için Dışişleri Bakanı Argenson'a Portekiz ve İspanya arasında müzakereleri başlatma talimatı vermiştir. Çözüm bulmak noktasında kafası oldukça karışık olan Argenson, Portekiz'deki temsilcisi Chavigny'den kendisine bu mesele ile ilgili bir rapor hazırlamasını istemiştir. Bu durumda raporun taslağını hazırlamak ise Vergennes'e düşmüştür. Vergennes, iki tarafın karşılıklı yakınmalarını anlaşılır ve sade bir biçimde dört sayfalık bir raporla özetlemiştir. Raporu okuyan Argenson raporun üzerine aldığı notla mevzunun aslında bu zamana kadar tartışıldığı gibi olmadığını fark ettiğini belirtmiştir (Mayer, 1789, p. 21; Marsangy, p. 30-31; Chambrun, 1944, p. 36). Bu iltifatın Chavigny'nin rakibi olan bir diplomattan geliyor olması ifadelerin gerçekliğini de o derece artırmıştır.

Aslına bakılırsa Vergennes'in 30 Mart 1746 tarihli bu raporu, okuyucusunda büyük bir etki bırakacak bir içeriğe sahip değildir. Raporu değerli yapan netliği ve kısalığıdır. Vergennes, raporunda İspanya ile Portekiz arasında anlaşmaya varılmasını engelleyen zorlukları üç başlık altında toplamıştır. İlk başlık altında Saint-Sacrament kolonisi topraklarının kullanımına değinmiş, ikinci başlık altında İspanya'ya ait olan Montevideo kalesi ile ilgili detaylara yer vermiş ve üçüncü başlık altında ise her iki devletin Rio de la Plata'da gemileri için serbest dolaşım hakkı taleplerinden ve tarafların savaş ve ticaret gemilerinin haklarından bahsetmiştir. Raporda Vergennes, mutabakat hazırlanırken her iki tarafın hassasiyetlerini göz önünde bulundurmamayı, üsluba dikkat etmeyi ve diplomasi'nin inceliklerinden faydalanmayı önermiştir. Ayrıca raporda taraflar uzlaşırken Fransa'nın elde etmesi muhtemel avantajları da ustaca vurgulamıştır (Marsangy, 1894, p. 31-32).

Yukarıda bahsedilen hitap krizinden çıkan tartışma ve pazarlık yaklaşık bir sene sürünce Chavigny ve Vergennes'in yola çıkışı 1746 sonbaharına kadar gecikmiştir. Argenson elçisini riske atmak pahasına duruşunu bozmamıştır. Neticede bir etiket meselesi yüzünden ilişkilerini bozmaya hazır olmayan Portekiz talebinden vazgeçince Vergennes ve Chavigny 19 Ekim'de Lizbon'a varmıştır (Gazette de France, 26 Kasım 1746, p. 570).

Avrupa güçleri yıllardır birbiri ardına devam eden savaşlardan yorulmuşlar ve genel bir antlaşma veya özel şartları olan birkaç antlaşma ile Avrupa’da barışı yeniden sağlamak istemişlerdir. Bu sebeple Breda, Lizbon, Londra ve Viyana gibi yerlerde konferanslar düzenlenmiştir. Bu niyetle Dışişleri Bakanı Argenson da Sardinya Kralı Charles-Emmanuel ile gizli bir görüşme yapmış ve bu durum İspanya hükümetini oldukça sınırlendirmiştir. Argenson, Madrid ile Viyana ve Viyana ile Londra arasında ayrı antlaşmalar yapılmasından endişelenirken 15. Louis, Avusturya Veraset Savaşı’nı bitirmek için Portekiz Kralı 5. John’un arabuluculuk yapması fikrine sıcak bakmaktadır (Murphy, 1982, p. 13; Marsangy, 1894, p. 33-34). Her ikisinin de amacı, gerçekleşme ihtimali olan Fransa’nın dâhil edilmediği antlaşmaları engellemektir. Portekiz’in Fransa elçisi Don Louis d’Acunha 26 Kasım 1746’da Portekiz kralının kendisine önerilen arabuluculuk rolünü bazı şartlarla kabul edeceğini söyleyen ön bildiriye Argenson’a iletmıştır (Marsangy, 1894, p. 35). Fakat İngiltere, İspanya ve Avusturya’dan oluşan büyük güçler 5. John’un arabuluculuk yapacak güç ve nüfuzdan yoksun olduğunu düşünmektedirler. Dolayısıyla bu öneriye tepki göstererek, 5. John’un arabuluculuk yapması fikrini küçümseyerek reddetmişlerdir. Aşağılanmış hisseden 5. John bu utançtan sorumlu tuttuğu kişilere yönelmiştir. İlk hedefi Fransa’dır ve bu yüzden Chavigny ve Vergennes Lizbon’a geldikten bir süre sonra kralın öfkesinden nasiplerini almışlardır (Montferrand, 2017, p. 51).

Kısacası Chavigny, Portekiz hükümetinin kendisine ilettiği protestoları 17 Aralık 1746 tarihli bir gönderi ile Versailles’a bildirmiştir. Chavigny, raporlarında arabuluculuk krizinin Portekiz’de yarattığı tahribattan bahsederek Argenson’a aldığı sorumsuzca inisiyatiften dolayı sitem etmiştir. Bir süre sonra arabuluculuğu 5. John’un yapması fikrinin kime ait olduğu meselesi tartışmanın asıl konusu hâline gelmiştir. Saygınlığını yitiren Argenson, bu fikri Acunha’nın kendisine tavsiye ettiği konusunda ısrarcı olmuştur. Acunha ise bu konuda sorumluluk almayı reddederek planın Argenson’a ait olduğunu iddia etmiştir (Murphy, 1982, p. 14; Marsangy, 1894, p. 36).

Vergennes, bir kez daha amcasının Versailles’a karşı şiddetli bir tepkinin gösterildiği rahatsız edici bir ortamda bulunduğu şahit olmuştur. Chavigny, üstlerine Portekizlilerin Argenson’un nasıl olup da Portekiz’in arabuluculuk planını başlattığına inanabildiğini anlamadıklarını sormuştur. Onlara göre Acunha birini yanlış yönlendirecek birisi değildir ve Argenson’un ithamı Acunha’nın itibarına saldırı niteliğindedir. Bu durumda 15. Louis ya Argenson’u destekleyecek ve Argenson’un doğru söylediğini gösteren belgeleri açığa çıkaracak ya da ona sahip çıkmayacaktır. Neticede Argenson birkaç hafta sonra 10 Ocak 1747’de görevinden azledilmiştir. Görevden alınmasının arkasındaki tek sebep bu olay olmamakla birlikte yaşananların bu süreci hızlandırdığı açıktır. Bu durum zaten Argenson ile iyi ilişkilere sahip olmayan Chavigny ve Vergennes’i üzmemiştir (Montferrand, 2017, p. 51; Murphy, 1982, p. 14; Marsangy, 1894, p. 36-37).

Lizbon’daki kalan yıllarında Vergennes arabuluculuk krizi sonrasında gerginleşen ilişkilerin amcası tarafından düzeltilmeye çalışılmasına tanık olmuştur. Bu gayretlere ilaveten Chavigny’nin Portekiz’i Fransa ile bir ticaret antlaşması imzalamaya ikna etmek yönünde aldığı talimatlar vardır. Bu yüzden İngiliz tüccarların hâkim olduğu piyasada yer edinmek amacıyla bir ticaret antlaşması imzalamak için zorlu bir müzakere sürecine girmişlerdir. Bu süreçte Chavigny kendisine Avrupa’nın en sofistike diplomatlarından biri unvanını kazandıran tüm yetenek ve titizliğini kullanmıştır. Buna rağmen ticaret antlaşması onlar Portekiz’den ayrılana kadar gerçekleşmemiştir. Fakat 5. John’un küçük düşmesinden kaynaklı düşmanca tavır ortadan kalkmıştır (Murphy, 1982, p. 14; Montferrand, 2017, p. 52).

Chavigny ve Vergennes, 1749 yılının Ekim ayında Fransa’ya dönmek üzere Lizbon’dan ayrıldıklarında (Marsangy, 1894, p. 39) oldukça zor bir görevi başarıyla tamamladıklarının bilincindedirler. Böylece Vergennes, Lizbon ve Frankfurt’ta edindiği tecrübeler ile çıraklık dönemini tamamlamıştır.

Her ne kadar ilk zamanları oldukça zorlu geçse de çıraklık yıllarını Chavigny gibi bir diplomatın hizmetinde geçirmesi Vergennes'in kariyerinde önemli bir noktadır. Fransa'nın Alman prensleri nezdindeki itibar ve nüfuzunun yok oluşunu izlemek, Fransa destekli birliklerin çöküşünü ve bir Fransa kuklasının-Maximilien- düşmana teslim oluşunu görmek ve yenilgiyi tecrübe etmek sancılı süreçlerdir. Her iki diplomat da Versailles'ın tepkileri ve Frankfurt'taki olumsuz tavır ile yüzleşmek durumunda kalmıştır. Henüz tecrübesiz bir diplomat olarak Hesse-Cassel Prensi William ile ilk müzakerelerini başlattığında Vergennes bir sonuç alamamış olsa da politikanın gerçeklerine dair çok önemli dersler almıştır. Genç Vergennes Frankfurt'taki ilk yıllarında savaştan beslenen ekonomik çıkarlarla yüzleşmiştir. İmparatorluk tahtına Fransa'nın kendi adayını yerleştirme girişimleriyle ilgili ise Argenson'un şu sözlerini ders niteliğinde zihnine kaydetmiştir. "*İmparatorluğu rahat bırakalım, bu sayede o da bizî rahat bırakacaktır; eğer imparatorluk bizî yok etmeye karar verirse yeni bir imparator yaratmak ve onu korumak bize her zamankinden pahalıya mal olacaktır.*" Yıllar sonra bu yaklaşım Vergennes'in politikası hâline gelecektir (Murphy, 1982, p. 15).

Chavigny ve Vergennes'in Lizbon'daki görevlerinden Versailles'a dönüşü, Frankfurt'tan dönüşleri ile kıyaslanınca farklıdır. Dışişleri Bakanı değişmiş, Argenson'un yerine Ocak 1747'de Louis Philoxen Brulart, Marquis de Puyseux geçmiştir (Gazette de France, 21 Ocak 1746). Puyseux, hem Chavigny'nin deneyimlerini ve karakterini takdir etmektedir hem de aralarında dostane ilişkiler vardır. Yani Argenson'un gidişi ve Puyseux'nün gelişi ile dengeler Chavigny ve Vergennes lehine değişmiştir. Chavigny, Portekiz'de Fransız etkisini yeniden inşa etme yolunda büyük başarılar imza atmış biri olarak kabul gördüğünden bu durum Chavigny'nin bakan olarak atanabileceği haberlerini gündeme getirmiştir (Montferrand, 2017, p. 53; Marsangy, 1894, p. 38).

Beklenenin aksine söylentiler gerçekleşmemiş Chavigny, Venedik'e elçi olarak görevlendirilmiştir. Chavigny'nin yeni görevi de oldukça prestijlidir, fakat Avrupa'daki dengeler göz önünde bulundurulduğunda Venedik'in stratejik bir öneme sahip olmadığı muhakkaktır. Bu görev, bir nevi yarı emeklilik anlamı taşımaktadır (Gazette de France, 18 Ekim 1749, p. 528; Montferrand, 2017, p. 53). Bu sefer artık otuzlu yaşlarına gelmiş olan ve kendisine verilen görevleri gözetim altında olmadan başaracağına inandığı yeğenini yanında götürmeyecektir.

Puyseux, Chavigny'yi 14 Ekim 1749'da yeni görevi için teşekkür edebilmesi için 15. Louis'nin huzuruna çıkartmıştır. Chavigny, bu görüşmede Vergennes'i de unutmamış ve "*Efendim, yetiştirdiğim genç diplomatın artık yardımına ihtiyacı yok, aksine onun hizmetinizde çalışmaya devam etmesine benim ihtiyacım var. Artık benim görevimin bitip, onunkinin başlama zamanı*" demiştir (Marsangy, 1894, p. 41; Chambrun, 1944, p. 38).

Venedik'e yapılan görevlendirmeye artık Chavigny-Vergennes ikilisinin yolları ayrılacaktır. Chavigny öğrencisini krala takdim etmiş olmasına rağmen Vergennes bir süre hiçbir yere görevlendirilmemiştir. Bir müddet Versailles'da oyalanmak durumunda kalan Vergennes bu süreci "*sarayda yok sayılmak ölümcül bir zehirdi*" sözleri ile tanımlamıştır (Murphy, 1982, p. 16; Labourdette, 1990, p. 37). Görüldüğü gibi Vergennes, ikinci kez Lizbon'a gittiğinde bu kez daha tecrübeli, diplomasiye daha hâkim bir konumdadır. Öyle ki İspanya-Portekiz anlaşmazlığına dair dışişleri bakanlığına sunulacak raporun bizzat Vergennes tarafından hazırlanması görüşlerinin dikkate alındığının bir işaretidir. Bu kez Lizbon'daki görevinde Vergennes, gerginleşen Fransa-Portekiz ilişkilerini düzeltmek için elinden geleni yapmış, adeta kendi ülkesi ve Portekiz arasında arabuluculuk rolünü üstlenmiştir.

Vergennes'in sarayda bekleyişi uzun sürmemiş, 1750 yılında Trier Elektörlüğü'nün merkezi Koblenz'e Fransa'nın temsilcisi olarak görevlendirilmiştir. Çıraklık dönemini büyük ölçüde Lizbon'da tamamlayan Vergennes için bu ilk münferit görevi bir nevi ustalığa geçiş sürecinin başlangıcı olmuştur. Bu görevi sırasında da Kutsal Roma İmparatorluğu'na kral seçilmesi meselesi gündemdedir ve Vergennes ülkesinin çıkarlarını İngiltere ve Viyana hükümetine karşı korumuştur (Labourdette, 1990, p. 37; Marsangy, 1894, p. 43-64). Vergennes, yaklaşık iki sene süren bu görevi

başarılı bir biçimde yürütmüş ve 15. Louis tarafından da takdir edilmiştir. Alman prenslerinin seçim meselesi ile ilgili Hannover’de toplanacağını ve İngiltere’nin de toplantıya dahil olduğunu haber alan 15. Louis, Hannover’e bir temsilci göndermeye karar vermiştir. Bu toplantıya dürüst, yetenekli ve kurallara bağlı bir diplomat göndermesi gerektiğinin bilincinde olan 15. Louis, hiç tereddüt etmeden Vergennes’i Nisan 1752’de Fransa’nın Hannover temsilcisi olarak görevlendirmiştir (Marsangy, 1894, p. 63; Chambrun, 1944, p. 39-70).

Hannover’deki görevini de başarıyla tamamlayan Vergennes, 1754 senesi sonunda Versailles’a dönmüştür. Sarayda bir sonraki görev yeri ile ilgili söylentiler dolaşırken Fransa’nın İstanbul elçisi Comte des Alleurs’ün ölümü üzerine İstanbul elçiliğinde boşalan pozisyonun bir an önce doldurulması gerekmiştir (CP Turquie 128, 11 Ocak 1755, p. 24). Bu ani gelişme üzerine Koblenz ve Hannover’deki görevlerinde diplomatlık mesleğinin niteliklerini ziyadesiyle taşıdığını kanıtlayan Vergennes, fevkalade elçi statüsünde Fransa’nın İstanbul temsilcisi olarak görevlendirilmiştir (Gazette de France, 25 Ocak 1755, p. 48). Bu görevlendirme 15. Louis’nin Vergennes’in gayretlerine ve yeteneklerine duyduğu güvenin kanıtı niteliğindedir (CP Turquie 130, 4 Şubat 1755, p. 3). Vergennes, 3. Osman ve 3. Mustafa’nın hükümdarlıkları dönemine denk gelen Fransa’nın İstanbul elçiliği görevini 1755-1768 yılları arasında yürütmüştür. İstanbul elçiliği görevinden sonra 1771-1774 yılları arasında Fransa’nın İsveç elçiliğini (Marsangy, 1898) yapan Vergennes, 16. Louis’nin Fransa tahtına çıkması ile dışişleri bakanlığı görevine getirilmiş ve bu görevi 13 Şubat 1787 tarihindeki ölümüne kadar yürütmüştür.

Sonuç

Diplomasi olgusu ilk hâliyle savaşların tarihi kadar eski olmakla birlikte modern anlamda Avrupa’da merkezi krallıkların oluştuğu yeniçağla beraber daha etkin bir enstrümana dönüşmüştür. Bu safhada meselenin önemine binaen bu mesleğin mensupları iyi eğitim alma şansını yakalayan soylu ailelerin içinden seçilmekte idi. Fransa’nın Dijon şehrinde doğan, aynı şehrin hukuk fakültesinde öğrenim gören ve Fransız aristokrasisi içinde imtiyazlı bir konumda olan *noblesse de robe* sınıfına mensup Charles Gravier de Vergennes de bu vasıflara sahipti. İlk diplomasi deneyimlerini amcası Chavigny sayesinde yaşamıştır. Diplomatik kariyer anlamında uzun ve nitelikli işlere imza atan Chavigny’nin rehberliğinde mesleğe başlamak, böylesine usta bir öğreticinin deneyimlerine şahit olmak, çıraklık mahalleri Lizbon ve Frankfurt’ta müzakerelerin içinde bulunmak Vergennes için büyük bir fırsat olmuştur.

Lizbon’da Fransa ile Portekiz arasında zayıflayan siyasi ilişkilerin güçlendirilmesi adına girişimlerde bulunan Chavigny, Vergennes’i ticari ilişkilerin geliştirilmesi noktasında öne çıkarmıştır. Vergennes bu safhada Portekiz’de İngiliz ticaretini ve Fransa’nın zayıflıklarını gözlemlemiş, Fransa’nın dışişleri bakanlığını yürüttüğü süreçte de Lizbon’da yaptığı tespitlerden faydalanmıştır.

Amcası Chavigny’nin Frankfurt görevi sırasında da ona eşlik eden Vergennes, Avrupa diplomasisinin bu hareketli merkezinde devletlerarası dengeler konusunda fikir sahibi olmuş, çevresini genişleterek daha görünür olmaya başlamıştır. Mesela Avusturya Veraset Savaşı sırasında bazı konularda arabuluculuk yapma, Alman prenslerini Fransa’ya yakınlaştırmak için yapılan maddi yardımlar ve bunun için oluşturulan gizli fonların idaresi Vergennes’in sorumluluğuna bırakılmıştır. Yine Chavigny’nin, Frankfurt ve Münih’teki görevi esnasında zaman zaman elçilik yazışmalarını Vergennes yürütmüştür. Chavigny, Fransız nüfuzunu güçlendirmek için mücadele ederken, Vergennes de tüm dikkatini malî konulara vermiş, yapılan yardım ve harcamaların amacına uygun kullanılıp kullanılmadığını takip ederek ülke ekonomisinin yükünü hafifletmeye özen göstermiştir.

Lizbon’a amcası ile beraber yeniden görevlendirildiğinde de arabuluculuk gibi diplomasiin çetrefilli konularına dair yapılan girişimlerin bir parçası olmuştur. 1749 yılında Fransa’ya dönmek üzere Lizbon’dan ayrıldığında artık zor görevleri başardığının bilincinde ve daha donanımlı bir diplomat kimliği ile çıraklık dönemini tamamlamıştır.

Kaynakça

- Albrier, A. (1867). *Recherches généalogiques sur la famille Chevignard*. J. Marchand.
- Amaef, Paris, Correspondance Politique Turquie 128.
- Amaef, Paris, Correspondance Politique Turquie 130.
- Barthélemy, T. (2001). Noms patronymiques et noms de terre dans la noblesse française (XVIIIe -XXe siècles). *Le Patronyme: Histoire, Anthropologie, Société* (s. 61-79). CNRS.
- Brogie, M. I. (1887). Études diplomatiques: La seconde lutte de Frédéric II et de Marie-Thérèse. D'après des documents Inédits. IV. capitulation de la bavière. *Revue des Deux Mondes*, 71(3), 481-506.
- Chambrun, C. d. (1944). *A l'école d'un diplomate: Vergennes*. Libraire Plon.
- Cobban, A. (1950). The 'parlements' of France in the eighteenth century. *History*, 35(123/124), 64-80.
- Dauvergne, R. (1973). Le problème du nombre des nobles en France au XVIIIe siècle. *Annales de Démographie Historique*, 181-192.
- Derek McKay, H. S. (2019). *Büyük devletlerin yükselişi 1648-1815*. Dergâh Yayınları.
- Doyle, W. (1970). Parlements of France and the Breakdown of the Old Regime 1771-1788. *French Historical Studies*(4), 415-458.
- Gaines, J. R. (2007). *For liberty and glory: Washington, Lafayette and their revolutions*. W. W. Norton.
- Gautier, T. (1961). *Le capitaine fracasse: Texte complet (1863)*. Garnier Freres.
- Gazette de France*. (1745-1755).
- Haddad, É. (2016). Noms de famille et noms de terre dans la noblesse française à l'époque moderne. *Annales de Démographie Historique*, 13-36.
- Jean-Louis Bacqué-Grammont, S. K. (1991). *Représentants permanents de la France en Turquie (1536-1991)*. Isis Press.
- Karabulut, F. (2021). Avusturya Veraset Savaşları (1740-1748) sırasında Osmanlı İmparatorluğu'nun izlediği politika. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*(114), 145-160.
- Keens-Soper, H. (1972). The French political academy, 1712: A school for ambassadors. *European Studies Review*, 2(4), 329-355.
- Klaits, J. (1971). Men of letters and political reform in France at the end of the reign of Louis XIV: The founding of academie politique. *The Journal of Modern History*, 577-597.
- Labourdet, J. F. (1990). *Vergennes ministre principal de Louis XVI*. Editions Desjonquères.
- Marsangy, L. B. (1894). *Le chevalier de Vergennes: Son ambassade à Constantinople* (Cilt 1). Libraire Plon.
- Marsangy, L. B. (1898). *Le chevalier de Vergennes: Son ambassade en Suede*. Libraire Plon.
- Mayer, C. J. (1789). *Vie publique et privée de Charles Gravier, Comte de Vergennes*. Chez Maradan.
- Montferrand, B. d. (2017). *Vergennes La Gloire de Louis XVI*. Tallandier.
- Murphy, O. T. (1982). *Charles Gravier, Comte de Vergennes French diplomacy in the age of revolution: 1719-1787*. State University of New York Press.
- Price, M. (1995). *Preserving the monarchy: The Comte de Vergennes 1774-1787*. Cambridge University Press.

Topal Doğan, K. (2022). Bir Fransız elçisinin çıraklık dönemi: İstanbul elçiliği öncesinde Charles Gravier de Vergennes, *Mavi Atlas*, 10(2), 356-373.

Saint-Aymour, L. V. (1886). *Recueil des instructions données aux ambassadeurs et ministres de France depuis les traités de Westphalie jusqu'a la révolution française, Portugal*. Ancienne Libraire Germer Bailliere et Comte Félix Alcan.

Seita, M.-G. d. (1987). *Vergennes et la politique étrangère de la France à la veille de la révolution*. Musée-Galerie de la Seita.

Stollberg-Rilinger, B. (2020). *Kutsal Roma İmparatorluğu*. Vakıfbank Kültür Yayınları.

Şahin, İ. (2015). Utrecht'ten Tilsit'e İngiltere'nin Akdeniz politikası. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 4(4), 838-859.

Thuillier, G. (1996). *La première école d'administration: L'Académie politique de Louis XIV*. Librairie Droz.

Tocqueville, A. d. (1856). *The old regime and the revolution*. Harper & Brothers.

Vajnági, M. (2008). Britain-Hanover and the imperial election of 1745. *Hungarian Journal of English and American Studies*, 14(1), 51-64.

Valette, R. (1989). *Catalogue de la noblesse française*. Robert Lafont.

Wiesner-Hanks, M. E. (2014). *Erken modern dönemde Avrupa 1450-1789*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.